

Discurs de recepció del 1er. Premi Catalunya d'Economia

Pere Leonart

Presentació

Molt honorable president de la Generalitat, honorable conseller, president de l'Institut d'Estudis Catalans i membres de la Societat Catalana d'Economia, senyores, senyors, amics...

Agraïment pel guardó

Aquesta nit sento una gran satisfacció, a títol personal, però també, i, sobretot, pel que aquest guardó representa de suport als estudis d'economia urbana i territorial, un dels meus primers camps d'especialització i en el qual tinc dipositada una gran confiança.

Aquesta línia de recerca es va poder començar gràcies a l'encàrrec que des de Banca Catalana em va fer el meu amic Artur Saurí l'any 1978. Em refereixo a: *Els atractius industrials de 29 ciutats de Catalunya*, que considero el precedent dels treballs que ara es guardonen.

Cal fer constar que es tracta d'uns treballs *col·lectius i multidisciplinars*, que han exigint un elevat nivell de motivació i professionalitat de tots els col·laboradors. Per a molts de nosaltres ha estat, a més, una oportunitat de conèixer a fons la base econòmica de les nostres respectives ciutats.

Així doncs, vull destacar la col·laboració d'en Pere Macias, actual alcalde d'Olot i d'en Jordi Gual, professor d'Anàlisi Econòmica a IESE, amb els quals vaig formar l'equip base que va elaborar el primer estudi.

Pel que fa als dos treballs actuals, que són els que han estat guardonats, hi han participat especialment Alvar Garola, Xavier Valls, Antoni Montanyà i Sara Anda.

L'ajut de tots ells ha estat inestimable, per tant vull aprofitar l'ocasió per donar-lis les gràcies i fer-los partíceps d'aquest premi.

Contingut i aportacions del treball

Voldria ara reflexionar breument sobre alguns dels elements que em semblen importants en relació a aquesta línia d'investigació que ha prés com a protagonistes les ciutats mitjanes de Catalunya.

1. En primer lloc, cal ressaltar la dimensió, varietat i profunditat del tema. En el treball *El potencial econòmic del sistema de ciutats de Catalunya* ens hem centrat en l'anàlisi de 30 nuclis urbans que es troben al marge de la conurbació barcelonina.

El segon estudi, *Les potencialitats dels centres industrials de tercer nivell*, amplia aquesta anàlisi a 80 municipis més, els quals, si bé son de menor dimensió, representen una base industrial gens menyspreable, que ens ha permès posar en relleu el pes de la industrialització difosa a casa nostra.

Estem parlant, doncs, d'un teixit econòmic ample i variat, que s'esten per tot el territori, i que representa gairebé el 40 % de l'activitat econòmica catalana.

2. Un segon element que vull destacar és que s'ha procurat analitzar trajectòries empresarials, partint de la idea que, darrera el creixement econòmic de cada ciutat, hi ha el protagonisme d'uns quans empresaris els quals han estat el motors d'aquesta transformació.

Aquest enfoc, que era força novedós quan varen començar a utilitzar-lo el 1978, va ser, en aquells moments, força complicat, ja que els empresaris eren reticents, fins i tot, a donar a conèixer el nombre d'empleats que tenien. Actualment hem pogut obtenir algunes dades més, com el volum de facturació i, en un futur, espero poder disposar inclús de la xifra de beneficis. De fet, la marxa de les empreses ens explica moltes coses sobre la salut de les ciutats on estan situades.

3. Quan l'any 1978 ens varen plantejar *Els atractius industrials de 29 ciutats de Catalunya* es donava molta importància a la capacitat d'aquestes ciutats per atraure implantacions forànies. De fet, el seu propi títol reflectia aquest enfoc. En canvi, el treball guardonat, *fa mes incidència en les possibilitats de creixement endògen*.

I hem evolucionat cap aquest nou enfoc perquè la crisi ens ha demostrat que un desenvolupament urbà sostingut s'ha d'articular fonamentalment a l'entorn del potencial de creixement dels sectors endògens, valoritzant els actius locals, mentre les inversions foranes poden complementar, però no substituir, aquest imprescindible dinamisme.

4. D'igual manera, fa 11 anys, feiem especial esment al tema de les infraestructures; i en concret al sol industrial i la xarxa viària. D'aquí la presència en l'equip d'un enginyer de camins, com en Pere Macias.

Actualment, la infraestructura d'aquestes ciutats ha millorat molt, i hem cregut més oportú aprofundir en temes de qualitat urbana. D'aquí la presència en l'equip d'un arquitecte-urbanista, com en Xavier Valls.

5. Em sembla molt important també destacar l'enfoc eminentment industrial del qual hom parteix, ja que llevat d'alguns nuclis costaners, el futur d'aquestes ciutats depen bàsicament del seu èxit en el camp industrial, com és àmpliament reconegut actualment.

Sobre la forma de presentar els resultats

Tot el que acabo de dir ens mostra que ens trobem davant d'una realitat econòmica complexa i dinàmica en el temps.

El nostre afany de sistematitzar aquesta realitat ens ha portat a resumir la situació de cada ciutat en relació a dotze factors que expliquen el potencial de les ciutats i posen en relleu els principals punts forts i febles de cadascuna.

Aquest és, potser, un esquer excessivament temptador, i ha provocat que, a partir d'aquí, es procedís a establir rànquings de ciutats. No ha estat aquesta la intenció del treball i, personalment, sempre m'he negat a aquest enfocament, que em sembla trivial.

De fet, hi ha ciutats que tenen una sèrie de factors molt positius, però un sol factor negatiu pot fer desmerèixer tot el conjunt. Aquest era, per exemple, el cas de Tarragona-Reus, abans de l'arribada d'aigua de l'Ebre. Un exemple oposat, és el d'Olot. En aquest cas l'elevat esperit emprenedor dels seus homes ha permès, tradicionalment, compensar un gran nombre de factors negatius, derivats del seu aïllament a nivell de comunicacions i de la seva modesta dimensió demogràfica.

Totes aquestes ciutats tenen, de fet, aspectes positius que els han permès d'assolir l'actual nivell de riquesa i benestar, i altres aspectes menys positius que han limitat la seva expansió. L'objectiu de l'estudi no és el de fer propaganda de cada ciutat, sinó que, al posar en relleu els factors locals hem pretès proporcionar als seus dirigents unes pautes de referència per tal d'ajudar a definir una estratègia idònia de desenvolupament.

Tot això ho hem fet, a més, sobre la base d'una gran confiança que es recolza en *una triple realitat*. D'una banda, el dinamisme intern de la major part d'elles, d'una altra, l'esforç realitzat des de l'administració per resoldre els principals escanyaments que tradicionalment han hagut d'afrontar.

I, en tercer lloc, *perquè aquests esforços endògens, es superposen a les creixents deseconomies d'aglomeració de la conurbació barcelonina*.

Igualment, les noves formes d'organització empresarial que afavoreixen l'existència d'empreses petites i mitjanes més flexibles i innovadores, potencien aquestes ciutats. De fet, n'hi ha moltes d'elles que tenen sistemes organitzatius similars als famosos districtes industrials italians, si be amb menys disseny i capacitat exportadora.

El potencial econòmic de les ciutats mitjanes

És un fet que cap altra comunitat autònoma té una xarxa de ciutats mitjanes amb l'empenta industrial que es troba a Catalunya. La seva dinàmica, com ja he dit abans, s'ha recolzat tradicionalment tant en l'arribada d'empreses procedents de Barcelona o d'altres indrets, com en la vitalitat de la seva pròpia base empresarial.

Tot i així, aquestes ciutats, es varen beneficiar només parcialment, del llarg període d'expansió que va experimentar l'economia catalana des del 1960 fins a l'arribada de la crisi del 1974. La manca d'infraestructures, especialment de comunicacions i d'una administració local eficaç i motivada, en varen ser els frens principals.

El restabliment de la Generalitat, amb un clar objectiu de reequilibri territorial, va coincidir amb una llarga etapa de crisi. Aquesta, precisament, va obligar tant l'Administració com a les empreses a concentrar recursos en la reconversió dels sectors i dels àmbits territorials més greument afectats.

Durant el cicle d'expansió de l'economia catalana, iniciat l'any 1985, les inversions han continuat en gran mesura localitzades a la regió I. Entre les causes que s'acostumen a esmentar hi ha la vigència fins fa poc d'instruments d'ajut del període anterior, com la ZUR, així com una àmplia oferta de mà d'obra encara per recol·locar, com a conseqüència de la crisi. Només algunes d'aquestes ciutats, com Valls, Manresa o Cervera, s'han vist beneficiades per noves inversions d'un cert volum.

Nous factors de competitivitat per aquestes ciutats

Mirant ja de cara al futur, creiem que els factors de competitivitat se centraran, els anys vinents, *en el camp educatiu*. Tant a nivell universitari com sobretot a nivell de formació professional. De fet, l'èxit industrial de ciutats com Valls o Olot, aquests darrers 20 anys, es deu en gran mesura a l'excel·lent interrelació entre el seu centre de formació professional i la indústria local. Així doncs, l'esforç que ara es comença, amb la creació de les universitats de Girona, Lleida i Tarragona-Reus, s'hauria de completar en el camp de la formació professional per resoldre de manera satisfactòria la necessitat que tenen les ciutats de disposar d'una mà d'obra qualificada.

L'oferta d'habitatge, juntament amb *la millora de la qualitat urbana*, serà un segon factor de competitivitat de les ciutats, en una etapa en que per raons bàsicament demogràfiques, l'oferta de mà d'obra es reduirà notablement.

Cal destacar, finalment, com a tercer factor de competitivitat, la fluïdesa de relacions entre el sector públic i l'empresarial. La creixent participació dels empresaris en la problemàtica de la ciutat, tant a nivell individual com corporatiu, i el major pragmatisme del sector públic local, permeten ésser optimistes en aquest vessant.

Evidentment, l'èxit, però, serà desigual entre les ciutats. I cada cop més, els resultats estaran en funció del major o menor encert de les administracions locals i del grau d'empenta i encert del seu empresarial, o sigui en les seves pròpies mans.

Comiat

Ja per acabar la meua intervenció vull agrair també al Departament de Política Territorial i, concretament, als senyors Agustí Arana i Xavier Subias, responsables de l'elaboració del Pla Territorial de Catalunya, la confiança que varen depositar en el meu gabinet en encarregar-me el primer treball guardonat.

Igualment haig de manifestar el meu agraïment a l'honorable Conseller Macià Alavedra i al senyor Modest Guinjoan, els quals, quan estaven al front del Departament d'Indústria, ens varen encarregar el segon treball guardonat, i amb els que he tingut ocasió de comentar sovint aquests temes.

Vull agrair també, i molt especialment, a la Societat Catalana d'Economia (filial de l'Institut d'Estudis Catalans) el fet d'haver guardonat aquests treballs. Estic segur que aquest premi servirà per esperar futures recerques en aquest camp tan prometedor de l'anàlisi econòmica, i tan important per assolir un desenvolupament més equilibrat de Catalunya.

Finalment, vull donar-vos a tots les gràcies per haver-me acompanyat aquesta nit.

Bibliografia

Pere Lleonart *Els atractius industrials de 29 ciutats de Catalunya*. Banca Catalana, 416 pàgs., Barcelona, 1980.

Pere Lleonart, *El potencial econòmic del sistema de ciutats de Catalunya*. Banca Catalana i Direcció General de Política Territorial de la Generalitat de Catalunya, 876 pàgs, Barcelona 1988.

Pere Lleonart, dir., *Les potencialitats dels centres industrials de tercer nivell*. Banca Catalana i Departament d'Indústria i Energia de la Generalitat de Catalunya, 380 pàgs., Barcelona, 1989.